

מסורת הש"ס

גב' הא בני חורים וכו' . אלישנא דעל העבדים מדיוק הש"ס דמשמע על העבדים דלמלא וא"כ משמע הא בני חורין אף אחרים שאין קרובין מקבלין תנחומין עליהם בתמים והו' להו' לנזמר על עבדיו : כיני מתנייתה . ומשני כך היא הכסא השמיה שנהג להס' ר"ג בזה הלשון אין מקבלין תורה אור

תנחומין על העבדים ולפיכך אמרו לו כן מפני שחייב אדם לומר בלשון רבו ולעולם על עבדיו דידה קאי :

כמדומה הייתי שאתם נכונים בפוסקין . כלומר שחייבו דברנו מועט שילאמי מפניכם בתחילה : כד דמך . כשנפטר ר"ח צד אדא קבל ריש לקיש תנחומין עליו משום שהיה רבו והוא היה חביב עליו כבנו כדמסיק :

עאל ואיפטר . ודרש עליו הפסוק הזה : לא לורסה . וכי לא היה לרד' לומר אלא כך דודי ירד לגנו לרעות בגנים ומאי לערוגה הבוס דקאמר באמנע והלך דריש ליה שהכחוש מדבר באומות העולם ובישראל וסיפיה דקרא ארישא קאי : לרעות בגנים אלו ח"ה . אס' יס בהן חיה לדיק לוקח מהם ומדבק לישראל כדמפרש בהמשל וללקוט שושנים על ערוגת הבוס קאי : דלמא .

ומשנה בר' חייא בר אבא והחבורה שלו וכו' שהיו רגילין ליסבולייגע בחורה אחת אילן תאנה ח' וסי' בעל התאנה משכים בצוקר ולוקט התאנים בכל יום והיו סבורין שמה הוא חושד אותם שלא ילקטו הן ולפיכך הוא משכים תמיד ואמרו נחלוף את מקומינו והלכו למקום אחר למחר בא בעל התאנה אלס ואמר להם מוריי ורבותי וכו' אף מלוא אחת שהיתה לי שנהגתם ועשיתם זכות עמי מנעתם עשיו ממני ואמרו לו הטעם מפני שהיינו סבורין שמה אתה חושד אותנו : בצפרא . בצוקר האחר אמר בעל התאנה בלבו הנני מודיע אותם שלא מפני החדש עשיתי כך ולא היה לוקטן בהשכמה בפעם האחת וזרחה עליו החמה וכו' : יס' אין כתיב כאן . דלפי פשטיה דקרא דקאי על שינה של העובד ויגע במלאכה ח"כ היה לרד' לסיים כן אס' משע ואס' הרבה יס' ומאי יאכל לפיכך דרש לי' על ענין השונה ולומר ויגע במשנתו בצריכות ואס' משע ואס' הרבה יאכל הוא בשכרו

ורשנו הורית פ"ג ה"ה .

פירוש מבעל ספר חרדים

גמרא . בני חורין אחרים . רשעים הדלגים בעבדים בין כשר לרשע מכלל דבני חורין אין תוק ואלא כו' דלמא . אכל הוסיף מדברי זכור דהיינו כופרים ודאי לא כדכתיב בראש' כס' מועד קטן : כן הוא מתני' . כלומר לא תימא דרבנן פליגי אר"ג דשנו סתם אין מקבלין תנחומין על העבדים ולא פלוג בין כשר לרשע דלמא מדכחו על העבדים ולא על עבדים משמע הידועים שזכר רשעים כדלמא בעלמא עבדא בהפקדא כיחא ליה אכל כשרים לא וזינא דמרבנן כיו' מיוק סא בני חורין לא וכו' : והלא אמרו וכו' אס' על בני חורין . כלומר אפי' לרבנן דפלגי על אחרים בני חורין דהיינו רשעים פורז בעבדים וכו' לדידי שחש ידעת דס' דנרששים אין מקבלין תנחומים : כד דמך . נשני יעקב מפני : לה' אפטר . פתח ודרש לשון יפטריו כשפס : כסכא

שנויי נוסחאות (סו"ס) חיה נד' חייא . בר אבא כנ"ר רובה . (סו"ס) יום כנ"ר צפר . (סו"ס) אם הרבה נמקד ואם הרבה .

חרושי רד"א

הא בני חורין וכו' . ג"כ פ' . מדקשה ליה למרדכי שאין מקבלין תנחומין על עבדים משמע על עבדים אחרים הא על בני חורין אחרים נמי אין מקבלין . ומשני כיני מתני' כו' על העבדים פ' עבדים שלו דח"א דקבל תנחומין ולכך גרים העבדים בח"א ידועה :

שוב ירושלים

בשעה שישאל ערש' מכו' רואה הקב"ה צדיק באור' ושתלו בישראל . פ"י בנז"ל פסחים פ"ו כ' . דר"א ורי' ס"ל לא בנז"ל הקב"ה לנשרל בין הכוונות אלא כד' שיחוסו עליהם גרים ונמקל' אמרו קשים גרים לישראל כו' ואמנ' : ברכות ב

הא בני חורים אחרים מקבלין תנחומים עליהם . פ' בנחומא כיני מתנייתה ר"ל וכן הוא כל משניות ובריותיו כיני מתנייתה בכל הש"ס הוא להורות דמתקן המשנה ומבאר המשנה ומלוח כיני מתנייתה הוא הוראת כן הוא מתנייתה ונקט לשון קלילא כיני מתנייתה והכוונה שכן הוא מתנייתה והכא משמע ג"כ תיבה הזאת להמשמעות דכן הוא מתנייתה ונקט לשון מתנייתה לשון רבים והכוונה דכן הוא מוכח מכל מתנייתה ולאו דווקא ממשנה דידן למד אלא המשנה ובריותיה

מקורו לן דבני חורים אחרים מקבלין תנחומין עליהם מלמא אסר אלא עבדים אש"פ שהס' ג"כ אחרים דליין קרובין כדמסיק תני משנה שמהה שפחה של ר"א ונכנסו תלמידיו לנחמו כו' משני שהעבדים ציונים הקדמונים כבהמה ע"כ לשון הכריתא במס' שמחות פ"א וע"ז מסיק הגמ' אס' על ב"ח אחרים חין מקבלין תנחומין כ"כ על עבדים ח"כ למה קאמר מפני שעבדים כבהמה הלא ע"כ דמוכח דב"ח אחרים מקבלין תנחומין עליהם ומסיק הגמ' מי שמת עבדו חו בהמתו אומר לו המקום ימלא חסרונו וזאת היא לשון הגמ' ולא לשון הכריתא דמס' שמחות וכן בש"ס דלין ג"כ לשון הגמ' הוא ונמלא מסקנת הגמ' דב"ח אחרים מקבלין תנחומין עליהם ומסיק כד דמך ר"ח בר אבא דר' חייא דר' קבל רש"ל עליו דהיו רבי' נזמר דתלמידו דבר נשא חביב עליו ככרי' ונמלא לפ"ז דכחשיב לי' מקבלין תנחומין על ב"ח אפילו אחרים שאין קרובין וכמו דמוכח מתנייתה מהמשנה ובריותיה כנ"ל וע"ז דבריו מוכן דברי הרשב"א וז"ל דכתיב בדה' ע"ז ע"כ וז"ל וכשמת עבד קיבל עליו תנחומין וז"ל ולא יחא אלא ב"ח מי מקבל תנחומין על הרמקום כד פירשו בירושלמי שתלמידו חביב כבנו וכן עבדו המשמשו כרצונו ה' עליו כבנו עכ"ל וז"ל וע"ז דבריו מוכן דבריו וז"ל דכן מתפרש בירושלמי כהאי סוגיא :

תני

הקב"ה מחזר בכל העולם בולו ורואה אי זה צדיק באומות העולם ומביאו ומדבקו לישראל . כגון יתרו ורחב . ובשעה שהן מכעיסין אותו היה מסלק הצדיקים שביניהם . דלמא ר' חיה בר אבא וחבורתיה ואית דמרין ר' יוסי בי ר' הלפתא וחבורתיה ואית דמרין ר' עקיבה וחבורתיה הוו יתבין לעי' באוריתא תחות הדא תאניה והוה מרא דתאניתא קריין ולקיש לה . בכל יום . אמרין שמא הוא חושדינו נחלוף את מקומינו . למחר אתיא מרה דתאניתא נבון אמר לון מריי אף חדא מצוה דהויתן נהיגין ועבדין עמי מנעתונה מיני . אמרין ליה אמרין דלמא דאחשד לן בצפרא אתי מודעא יתהון ורחה עליו החמה והתליעו תאניתיה . באותה שעה אמרו בעל התאנה יודע אימתי עונתה של תאניה ללקוט והיה לוקטת כד הקב"ה יודע אימתי עונתן של צדיקים לסלק מן העולם והוא מסלקן . כד דמך ר' בון בר ר' חייא על ר' זעירא ואפטר . עליו מ'תוקה שנת העובד . ישן אין כתיב כאן אלא אס' מעט אס' הרבה יאכל . למה היה רבי בון בר' חייא דומה למלך ששכר פועלים הרבה והיה שם פועל אחד והיה משתכר במלאכתו יותר מדאי מה עשה המלך נטלו והיה ממיל עמו ארוכות וקצרות . לעיתותי ערב באו אותם פועלים ליטול שכרן ונתן לו שכרו עמהן משלם . והיו הפועלים מתרעמין ואומרים אנו יגענו כל היום וזה לא יגע אלא שתי שעות ונתן לו שכרו עמו משלם . אמר להן המלך יגע זה לשתי שעות יותר ממה שלא יגעתם אתם כל היום כולו . כך יגע רבי בון בתורה לעשרים ושמונה שנה מה שאין תלמיד וותיק יכול ללמוד למאה שנה . * כד דמך ר' סימון בר זביד עאלר' ליה ואפטר עליוי ארבעה דברים תשמישו של עולם וכולן אס' אבדו יש להן חליפין כי יש לכסף מוצא ומקום לזהב יזוקה ברזל מעפר יוקח ואבן יצוק נחושה . אילו אס' אבדו יש להן חליפין אבד' ת"ח שמת מי מביא לנו חליפתו מי מביא לנו תמורתו . והחכמה מאין תמצא ואי זה מקום בינה ונעלמה מעיני כל חי . א"ר לוי מה אס' אחי יוסף על שמצאו מציאה יצא לבם דכתיב יצא לבם . אנו שאבדנו את ר' סימון בר זביד על

ובלן אס' אבדו מאחד יש להן חליפין להביאן ממקום אחר ולמלאות חסרונו אכל ת"ח שמת מי מביא לנו וכו' דנויה חסרונו של זה ח"א למלאות : כהנא

מראה הפנים

בעל . הסהם יודע וכו' . כעין סא דאמרי' פ"ק דתענית ר' יוחנן כי משני להא קרא בני כן בקדושו לא יאמין וכו' יומא חד כוס קאלי' כאלוהא חזיה ליה זיזא בגדא יהוי מנקט חליין שביק בני דמשי וסקיל סני דלא משני וכו' אמר היינו דמכין הן בקדו' לא יאמין . ומשמע באלו שעדיין לא עברו עליהם רוב שטותים דאס' ר' יוחנן גוש' קאמר כסוף פ"ג דיומא כיון שזאלו רוב שטותיו של אדם ולא תשא טוב אלו חזות' כנ"ל . כגלי סמדי' יסמור . ובסוף' יקיים קדשו על זה וזכי יוחנן כ"ג שמיס כבהמה גדולה שמיס כבה' ולכסוף נעשה נדוק . והורא דודאי אס' כא' בלשמה' אין נועלין לפנינו לגמרי אלא הרבה מכרישין אותן מלאן ואילן בלא על ליתרר וזהקדש :

מה אס' אחי יוסף של שמאלו מליא וכו' . כפ"ג דהוכיות בלתי הקי' הוא דר' לוי כה